

7. Кириков О.М. Оптимизация параметров плодородия почв и доз удобрений на основе системного анализа и математического моделирования // Плодородие почв: проблемы, исследования, модели: Науч. труды / Почв. ин-т им. Докучаева. / О.М. Кириков, И.М. Стребков. – М., 2005. – С. 86.

8. Кириченко Н.Ф. Аналитическое представление матричных и интегральных линейных преобразований / Н.Ф.Кириченко, В.А. Стоян // Кибернетика и системный анализ. – 1998. – №3. – С.90-104.

9. Коломієць М.В. Оптимізація обробітку ґрунтів Лісостепу: наукові та прикладні аспекти / М.В. Коломієць // Землеробство. – 1993. – № 68. – С.38-45.

10. Кравченко Р.Г. Математическое моделирование экономических процессов в сельском хозяйстве / Р.Г. Кравченко. – М.: Колос, 1978.

11. Paul Kristiansen, Acram Taji, John Reganold Organic Agriculture a Global Perspective. – Comstock Publishing Associates A Division of Cornell University Press, Ithaca, New York. – 2006. – P. 450.

Стаття надійшла до редакції 29.01.2013 р.

*

УДК 330.837.001:330.341.1

*Л.М. ЗАДОРОЖНА, аспірант**
Вінницький національний аграрний університет

Теоретичні засади інституційного забезпечення розвитку ринку інновацій

Постановка проблеми. Історично склалися, що більшість управлінців прирівнюють інновації, насамперед, до розвитку нових продуктів і нових технологій. Але все частіше інновації розглядаються як внесок у розвиток нових послуг, бізнес-моделей, курсу на ринок, а також нові методи управління. На даному етапі існує визнання того, що нові ідеї можуть перетворити будь-яку частину ланцюжка створення вартості – і що продукти, й послуги є лише верхівкою інноваційного айсберга.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ґрунтовне дослідження різних аспектів інновацій, інноваційного розвитку та інституцій інноваційної діяльності здійснили у своїх працях іноземні вчені: Jim Woodhill [1], Julian Birkinshaw, Cyril Bouquet, J.-L. Barsoux [2]; та вітчизняні – Ю. Грінченко [3], С. Дзюба [4], В. Єрмолаєва [5], І. Житнецький [6], В. Липов [7], О. Пестова [8], Л. Федулова [9], О. Шпикуляк [10] та ін.

Мета статті – теоретичне обґрунтування й аналіз основних інституцій, що забезпе-

чують інноваційну діяльність у сучасних умовах господарювання.

Виклад основних результатів дослідження. Інновації є головним засобом забезпечення економічного зростання, конкурентоспроможності та фінансової стабільності будь-якого підприємства. Однією з особливостей цього поняття є широка сфера його використання – в усіх без винятку галузях економіки і в повсякденному житті.

Інновація – це важлива для сьогодення економічна категорія. Від часу її появи минув не один десяток років. Започаткував цей термін відомий австрійський економіст Йозеф Алоїз Шумпетер 1912 року у своїй праці “Теорія економічного розвитку”, що стала згодом класичною. У ній він розглядає інновацію як економічний засіб, застосований підприємцем із метою підвищення розміру одержаного прибутку.

Узагальнюючи свої дослідження Й. Шумпетер висловив гіпотезу, що інновації в економічній системі з’являються не рівномірно та не безперервно, а є наслідком одночасних кластерів й у великій кількості. Кластер – сукупність базових нововведень, що визначають технологічний устрій економіки упродовж тривалого часу.

* Науковий керівник – О.Г. Шпикуляк, доктор економічних наук, старший науковий співробітник.

© Л.М. Задорожна, 2013

На нашу думку, задоволення нових суспільних потреб здійснюється за допомогою інновацій, а інноваційна діяльність – це сукупність нових змін, що безперервно виникають у часі та просторі, впровадження інновацій у практику господарювання, діяльність, що створює новий продукт (послугу) чи вдосконалює застарілий продукт (послугу).

Залежно від об'єкта і предмета дослідження інновації можна розглядати як:

- процес (Твіст, Койре, Інінгс, Рапппорт, Санто, Кабанов, Гвішіані, Макаров та ін.);
- систему (Лапін, Шумпетер);
- зміни (Валента, Яковець, Водачек й ін.);
- результат (Левінсон, Бешелев, Гувріч).

Як зазначає В.В. Єрмолаєва, одним із головних завдань будь-якого суспільства є оволодіння найновітнішими науково-технічними досягненнями, широке використання загальнолюдського інтелектуального

надбання через створення та розвиток інформаційних мереж, забезпечення на цій основі соціального прогресу, встановлення моральних обмежень щодо небезпечних наслідків науково-технічного прогресу [5, с. 268].

Багато заходів у сфері розвитку інноваційного потенціалу потребували технологічних, а не інституційних інновацій.

Глобальні виклики XXI ст. закликають до інституційних інновацій, що зумовлюють зовсім іншу динаміку відносин у суспільстві. Зміна інституцій, будь-то пов'язаних із соціальними нормами і цінностями, ринковими стимулами, політичними системами й організаційними процесами, потребує “м'якого” потенціалу зв'язку, довіри, дипломатії [1, с. 47].

Тобто йдеться про “управління” – здатність суспільства до самоорганізації та управління його справами упродовж колективного блага. І це вимагає інституційних інновацій (рис.1).

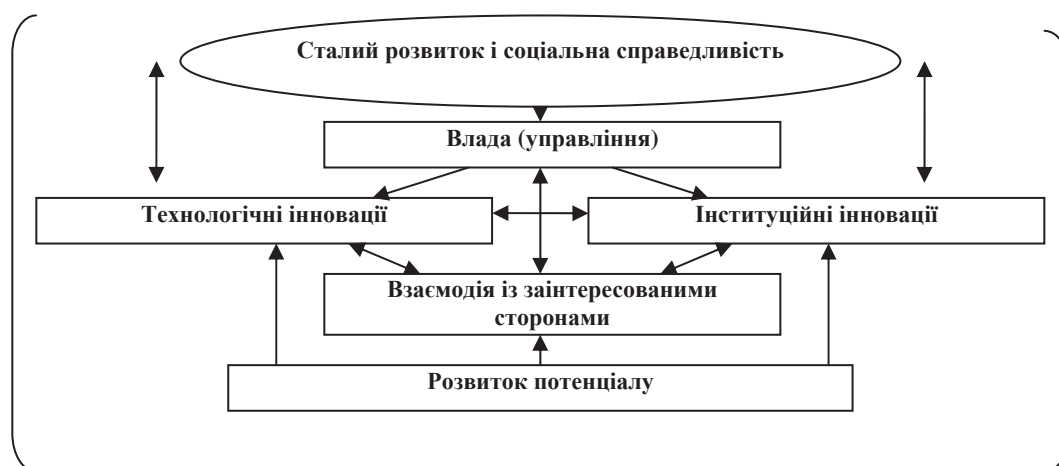

Рис. 1. Управління стійкістю і розвиток потенціалу

Джерело: Складено на основі даних [1].

Аргументом є те, що сучасне суспільство стало набагато більше розумітися на технологічних, ніж на інституційних інноваціях, екологічна стійкість, соціальна справедливість і змога впоратися з масивними демографічними змінами, що світ переживає, залежать від швидких інституційних перетворень [1, с. 48].

Ю.Л. Грінченко стверджує, що одним із вдалих визначень інститутів є наступне: “Інститути – це правила гри в суспільстві, або встановлені людьми обмеження, що визначають структуру взаємодії між ними. Інсти-

туті складаються з формальних правил (конституція, законодавство та регулятивні акти) і неформальних обмежень (соціальні норми поведінки, традиції та звички, процедури й практики). Тому інститути поєднують ознаки обох типів правил” [3].

Сучасний інституціоналізм сформувався на базі еволюційної методології пізнання явищ, яка за своїми принципами дуже близька до класичної макроекономіки. Засновниками цієї теорії є Р. Нельсон і С. Уїнтер. Еволюційний інституціоналізм фокусує ува-

гу на виникненні самих інститутів та факторів їх змін у часі [8, с. 43].

Інституціоналізація інноваційної сфери характеризує трансформацію намірів господарюючих суб'єктів створити сприятливе середовище для інноваційного розвитку у вигляді норм права за допомогою економіко-правової регулювальної діяльності суб'єктів влади. Важливими завданнями даного процесу є забезпечення свободи підприємництва, функціонування ринку, контроль за інституціями суспільства, розвиток правової системи.

Сучасна нормативно-правова база (закони, укази Президента, підзаконні акти у формі постанов Уряду, наказів центральних органів виконавчої влади тощо) стосовно науково-технічної й інноваційної діяльності налічує близько 200 документів.

Аналіз Закону України "Про інноваційну діяльність" № 40-IV від 4 липня 2007 р. уможливив зробити висновок, що спеціальний уповноважений центральний орган виконавчої влади у сфері інноваційної діяльності є економічною службою, яка займається управлінням інноваційною діяльністю на рівні держави. Даний орган розробляє і надає Кабінету Міністрів України пропозиції щодо пріоритетних напрямів інноваційної діяльності, державних інноваційних програм, обсягу їх фінансування, останній допрацьовує ці пропозиції та направляє їх до

Верховної Ради України з метою законодавчого затвердження програми й обсягу асигнувань для фінансової підтримки інноваційної діяльності в межах Державного бюджету України [4, с. 162]. Облради, райради затверджують регіональні інноваційні програми і виділяють кошти на їхнє здійснення в межах своїх бюджетів, делегуючи повноваження обласним та районним державним адміністраціям щодо фінансування регіональних інноваційних програм через державні інноваційні кредитно-фінансові установи, а також щодо здійснення контролю за витратами цих коштів. Міськради, сільради і селищні ради створюють комунальні інноваційні кредитно-фінансові установи для фінансової підтримки місцевих інноваційних програм, кошти на які виділяються в межах відповідних місцевих бюджетів [4, с. 163].

За своєю сутністю інститути покликані забезпечити стабільність суспільства, те, чому сприяє інновація. Коли йдеться про інституційне забезпечення інноваційної діяльності, ми говоримо про створення такого інституціонального середовища, яке було б максимально відкрите для змін, що забезпечують розвиток економіки, одночасно підтримуючи стабільність суспільства. Тому вважаємо за потрібне розглянути складові інституціональної системи (рис. 2).

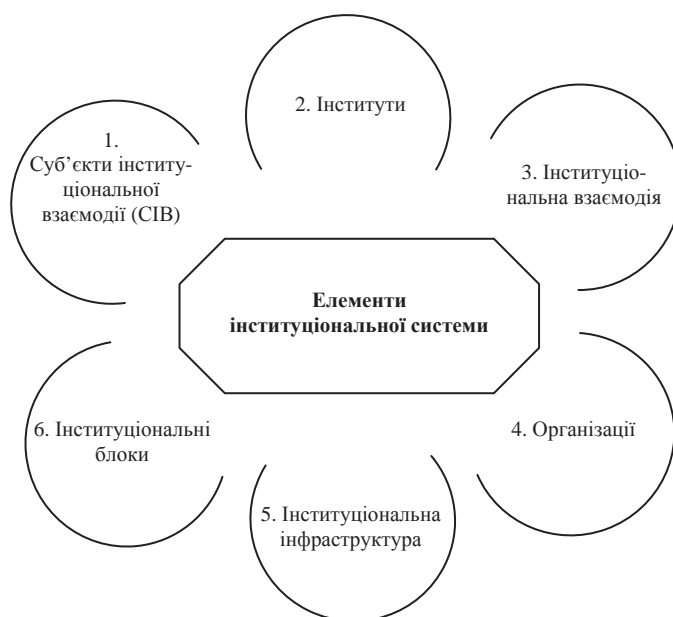

Рис. 2. Складові інституціональної системи

Джерело: Складено на основі даних [7, 3].

Господарюючі суб'єкти (суб'єкти інституціональної взаємодії (1) на основі певних усталених норм соціальної поведінки (2) взаємодіють між собою (3). Такими суб'єктами можуть бути як фізичні, так і юридичні особи, представлені у вигляді організацій, або держава, яку також можна представити як сукупність організацій. У відносинах з іншими суб'єктами інституціональної взаємодії організація виступає як єдина особа, внутрішні відносини в якій визначаються сукупністю певних специфічних інститутів (4). Інституціональна інфраструк-

тура (5) покликана забезпечити можливість ефективної взаємодії між окремими суб'єктами в межах інституціональної системи. Інституціональні блоки (6) об'єднують інститути, що діють в окремих, взаємозв'язаних сферах суспільного життя (виробничі відносини, фінансова система тощо) [7, с. 83].

Кожний із рівнів інституціональної системи (рис. 3) включає блоки інститутів, що забезпечують комплексне виконання відповідних функцій.

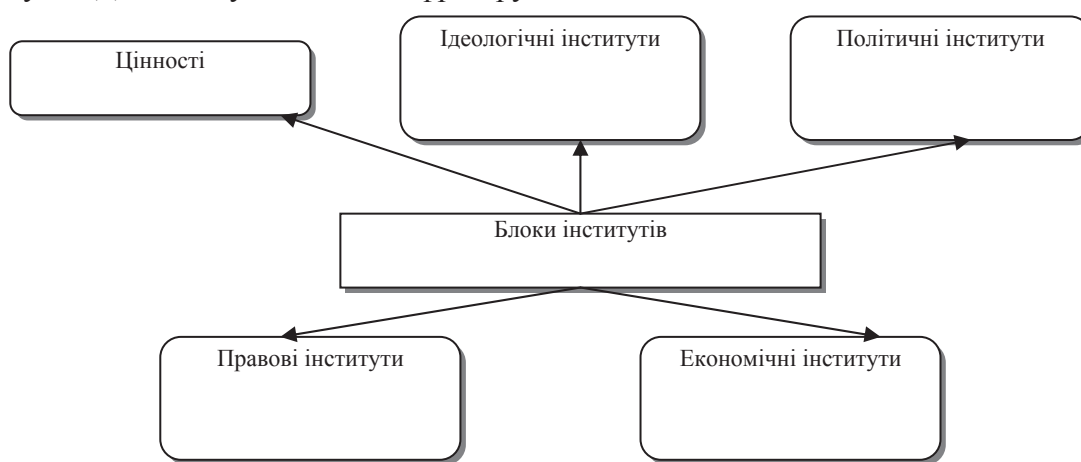

Рис. 3. Інституціональна структури суспільства

Джерело: Складено на основі даних [7, 3].

Так, основними інституціональними блоками економічної системи суспільства є системи виробничих відносин, фінансова, корпоративного управління, організації виробничої діяльності, освіти і професійної кваліфікації, забезпечення інноваційної активності, соціальної підтримки населення.

Висновки. Інституції мають вирішальне значення для встановлення довіри в суспільстві.

Ринкові умови господарювання створюють для суб'єктів економіки високий рівень конкурентних відносин, в яких виграє той, на чиему боці конкурентні переваги у сфері виробництва та реалізації товарів. Конкурентні переваги досягаються завдяки впровадженню інновацій. Формування грамотної інноваційної політики потребує всебічного вивчення світової практики інноваційного розвитку й теорії інновацій.

Формування основних засад інноваційного розвитку визначене стратегічним пріоритетом економічної політики нашої держави.

Для утвердження ефективної національної інноваційної діяльності необхідно зробити такі кроки:

а) розвивати вже існуючі інноваційні структури і сприяти виникненню нових, особливо в областях;

б) створити ефективну систему інноваційного кредитування й інвестування;

в) першочерговим завданням керівників виконавчої влади має стати розробка програми виходу вітчизняного інноваційного сектора із кризового стану, в якій необхідно передбачити розв'язання базових структуроутворювальних проблем, таких як формування попиту на інноваційну продукцію на внутрішньому ринку, належне державне фінансування інновацій та відновлення престижності наукової праці.

Список використаних джерел

1. *Jim Woodhill*. Capacities for Institutional Innovation: A Complexity Perspective/ Jim Woodhill // IDS Bulletin Volume 41 Number 3. – May 2010. – P. 47-59.
2. *Julian Birkinshaw*. The 5 Myths of Innovation/ Julian Birkinshaw, Cyril Bouquet and J.-L. Barsoux // Mit sloan management review vol. 52 no. 2. – winter 2011. – P. 43-50.
3. *Грінченко Ю.Л.* Інституційні фактори формування та розвитку інноваційних систем в країнах, що розвиваються, та з перехідною економікою / Ю.Л. Грінченко // Економічні інновації. – Вип. 43. – 2011. – С. 73-83
4. *Дзюба С.Г.* Організація й правове забезпечення інноваційної діяльності в Україні / С.Г. Дзюба, Г.С. Чубаренко // Реалії та перспективи інноваційного розвитку України (економічні, фінансові та правові аспекти). 36. матер. X Міжнар. наук.-практ. конф. молодих науковців 26 берез. 2010 р. – К.: УДУФМТ, 2010. – 208 с. – Ч. II. – С. 161-163.
5. *Єрмолаєва В.В.* Теоретичні основи дослідження інновацій / В.В. Єрмолаєва // Вісн. нац. ун-ту “Львів. політехніка.” Пробл. економіки та упр. – 2010. – №683. – С. 268-273.
6. *Житнецький І.В.* Економічна сутність інновацій та інноваційної діяльності в ринкових умовах господарювання / І.В. Житнецький, Ю.Г. Левченко // Харчова промисловість. – 2008. – № 7. – С.117-121.
7. *Липов В.В.* Визначення моделі інноваційного розвитку України: чинник інституціональної компліментарності / В.В. Липов // Вісн. Хмельницького нац. ун-ту. – 2009. – № 5.– Т. 1. – Економічні науки. – С. 81-86.
8. *Пестова О.А.* Інституціональні аспекти теорії інноваційного розвитку / О.А. Пестова // Академічний огляд. – 2011. – № 2 (35). – С. 38-45.
9. *Федулова Л.І.* Інститути інноваційного розвитку регіонів / Л.І. Федулова // Економічні інновації. – 2011. – Вип. 43. – С. 337-345.
10. *Шпикуляк О.Г.* Інституціоналізація інноваційної діяльності в аграрній сфері економіки / О.Г. Шпикуляк, Л.І. Курило // Облік і фінанси АПК. – 2010. – № 3. – С. 114-117.

Стаття надійшла до редакції 29.03.2013 р.

*

УДК 330.341.1.001

*Т.В. Гончарук, аспірант**
Вінницький національний аграрний університет

Механізм інноваційного забезпечення у формуванні ефективності виробничих систем: теоретичний аспект

Постановка проблеми. Розвиток економіки України відбувається в умовах і під впливом усебічних модернізаційних перетворень та глибинних трансформацій виробничої системи у контексті її адаптації до ринкових умов господарювання. Об'єктивним і необхідним фактором підвищення ефективності виробничих систем завжди було й залишатиметься формування моделей інноваційності, які забезпечують інвестиційну привабливість та перспективну конкурентоспроможність – заданий теоретичний постулат доведений часом. Навколо цього вважаємо за необхідне сконцентрува-

ти увагу, виклавши власну теоретичну позицію щодо сутності й ролі механізму інноваційного забезпечення у формуванні ефективності виробничих систем. З теоретичного погляду проблема є актуальною, особливо це стосується функціонування розглянутого механізму в умовах трансформаційних змін – переходу від однієї системи економічних відносин до іншої, а в даному випадку має місце утвердження ринкової моделі.

Інновації в розвитку економічних систем відіграють вирішальну роль щодо формування їх конкурентоспроможності. Саме тому механізм інноваційного забезпечення у будь-якому випадку незалежно від сфери, галузі, виду діяльності унормовує відповідний рівень їх ефективності. Дослідження цієї проблеми нині на часі, до того ж у своїй

* Науковий керівник – Г.М. Калетнік, доктор економічних наук, професор, академік НААН.
© Т.В. Гончарук, 2013